

Terminologens yrkesprofil

Inledning¹

Entydig fackspråklig kommunikation är en förutsättning för det moderna flerspråkiga informationssamhället. Och den centrala beståndsdel i all fackspråklig kommunikation och kunskapsöverföring är terminologi. Med hjälp av terminologiarbete åstadkommer man entydiga gränsdragningar i form av definitioner av centrala begrepp och fastställer lämpliga termer för begreppen.

Terminologer är specialister på sammanställning och bearbetning, beskrivning, lagring och spridning av en- eller flerspråkiga terminologier, och kan delta i hanteringen och struktureringen av information och kunskap i samband med fackspråklig kommunikation. Terminologiarbete är en tvärdisciplinär aktivitet vilket betyder att terminologer oftast arbetar tillsammans med experter från helt olika fackområden.

I dag kan en terminolog arbeta med översättning och tolkning, med teknikinformation, information och dokumentation, med forskning och utveckling eller med språkplanering och språkvård. Terminologer finns på språk- och informationsavdelningar inom en organisation, på nationella terminologicentraler och liknande, inom standardisering, patentväsenden eller juridiska enheter, och på förlag, särskilt sådana som producerar ordböcker.

Terminologer i ledande position kan ha ansvar för en terminologigrupp eller ibland en hel terminologiavdelning. Som ansvariga för innehållsrelaterade frågor har terminologer till uppgift att säkerställa de metodiska, organisatoriska och tekniska aspekterna av kunskapshanteringen (antingen all dokument-, informations- och kommunikationshantering eller kombinationer av dessa tre aspekter). Frilansande terminologer arbetar t.ex. som konsulter åt privata företag i näringslivet och åt ideella och offentliga organisationer och förmedlar då kunnande om terminologiska metoder, terminologiska data och terminologiska verktyg.

¹ Detta dokument är en översättning av den "Berufsprofil" som tagits fram av Rat für Deutschsprachige Terminologie och som finns tillgänglig på engelska, franska, italienska, nederländska och tyska på följande webbplats: <http://www.radt.org/>. I den svenska versionen har några smärre anpassningar gjorts till svenska förhållanden. Den speglar ändå inte helt svenska förhållanden.

Vad gör en terminolog?

- Utarbetar en- eller flerspråkiga terminologier
 - gör dokumentationssökning
 - gör källkritisk värdering av dokumentation för att kunna bedöma termer som förekommer i denna dokumentation
 - gör systematisk termsökning och punktutredningar
 - ordnar termer i logiska grupper och utarbetar begreppssystem
 - klassificerar terminologisamlingar efter fackområde
 - utarbetar definitioner
 - bearbetar terminologier och validerar den information som hör till de term poster som ska matas in i en termdatabas
 - kvalitetssäkrar data
 - uppdaterar data.

- Deltar i aktiviteter som rör terminologiplanering²
 - utarbetar och inför ändamålsenliga riktlinjer för terminologifrågorna inom ramen för språkpolitiken på en institution, en organisation eller ett företag
 - utarbetar och inför ändamålsenliga riktlinjer för terminologifrågorna inom en viss språkgemenskaps språkpolitik
 - ensar och harmoniserar terminologier
 - skapar nya termer, produktnamn eller funktionsbeskrivningar
 - normerar terminologier
 - granskar och följer upp terminologier så att termer och begrepp används på ett riktigt sätt.

- Gör terminologisamlingar tillgängliga
 - medverkar i planering och utformning av termdatabaser
 - gör jämförande utvärderingar av specifika terminologihanteringssystem och medverkar i den fortsatta utvecklingen av sådana arbetsverktyg
 - utformar term postformat och specificerar arbetsmetoder och därtill hörande rutiner
 - håller i underhåll av termdatabaser i såväl tekniskt som innehållsligt hänseende.

- Erbjuder konsulttjänster och undervisning
 - agerar rådgivare åt användarna av termdatabaser (t.ex. personer som arbetar med översättning, teknikinformation, forskning, utveckling, produktion och försäljning)
 - ger konsultationer i samband med organisering av terminologitjänster och terminologiavdelningar
 - utbildar och agerar mentorer åt praktikanter
 - ger introduktion, utbildning och kompetensutveckling åt terminologer inom ramen för en organisation, institution etc.
 - utarbetar kursplaner i terminologi och anpassar dessa till särskilda studieprogram
 - sammanställer forskningsresultat för tillämpning i undervisning, utbildning och i konsultationer samt för utformning av utbildningsmaterial
 - ger handledning och stöd till dem som skriver uppsatser och avhandlingar om terminologi.

² en: terminology planning

Yrkesmässiga förutsättningar

- Allmänna krav
 - god allmänbildning
 - grundläggande sakkompetens inom de fackområden som står i fokus för den terminologiska utredningen
 - förmåga att snabbt kunna sätta sig in i olika fackområden
 - systematiskt arbetssätt
 - god planerings- och organisationsförmåga
 - projektledningskompetens
 - förmåga till tvärvetenskapligt tänkande och tillämpning av en ändamålsenlig arbetsmetodik
 - förmåga att förstå kulturella skillnader
 - förmåga till abstrakt tänkande
 - god föreställningsförmåga
 - kreativitet
 - ”detektivförmåga”
 - förhandlingsförmåga
 - övertalningsförmåga
 - förmåga att presentera rimliga och övertygande argument
 - kommunikativ kompetens
 - social kompetens
 - problemlösningsförmåga.

- Särskilda krav
 - god kunskap i terminologiläran
 - behärskande av de terminologiska arbetsmetoderna (både för normativt och deskriptivt terminologiarbete)
 - grundlig kännedom om terminologihanteringssystem och hur de interagerar med andra tillämpningar
 - baskunskaper i informationsteknik och dokumentation.

- Språkkunskaper
 - hög kompetens i modersmålet
 - god språkkänsla och hög språklig kreativitet
 - (vid flerspråkigt terminologiarbete) hög kompetens i åtminstone ett, men helst också i flera, språk.

- Forsknings- och undervisningskompetens
 - grundkunskaper i vetenskapsteori
 - forskningskompetens i terminologi i ljuset av att det är ett delområde inom fackspråklig kommunikation
 - undervisningskompetens relaterad till terminologi, det vill säga inte enbart sedvanlig didaktisk grundkompetens.

Utbildning

I dag ingår terminologilära och praktiskt terminologiarbete som ett delmoment i de flesta utbildningar för översättare, tolkar, språkkonsulter, teknikinformatörer och informationsspecialister. Andra humanistiska, naturvetenskapliga eller samhällsvetenskapliga utbildningsprogram har sällan sådana delmoment. Vid några högskolor och universitet erbjuds dock fristående kurser och vidareutbildning för terminologer.

Information om grund- och vidareutbildning inom terminologiområdet kan fås från:

- Terminologicentrum TNC: <www.tnc.se>
- Tolks- och översättarinstitutet TÖI, Stockholms universitet: <www.tolk.su.se>
- Vasa universitet, Institutionen för kommunikationsforskning och Institutionen för nordiska språk: <www.uwasa.fi>
- CBS (Copenhagen Business School), Institut for Datalogi og Statistik og Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi (ISV): <www.cbs.dk>
- Handelshøjskolen i Århus, Fakultet for Sprog og Erhvervs-kommunikation: <www.asb.dk>
- Norges Handelshøyskole, Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon: <www.nhh.no>
- Syddansk universitet, Institut for Fagsprog, Kommunikation og Informationsvidenskab (IFKI): <www.syddansk.dk>
- RaDT: <http://www.radt.org>, inkl. broschyren *Terminologie – Grundlage für Fachkommunikation, Fachinformation, Fachwissen in der mehrsprachigen Informationsgesellschaft*
- Deutsches Terminologie-Portal <http://www.iim.fh-koeln.de/dtp/>
- Infoterm: <http://www.infoterm.info/>